

1924'TEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA YAZI

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Hülya YEŞİLTAŞ¹, Fatma KARAFİLİK², Elif BAKAR³

1 Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, hulya.yesiltas@meb.gov.tr, ORCID ID: 0000-0002-8596-5746.

2 Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, fatma.karafilik@meb.gov.tr, ORCID ID: 0000-0002-7626-1800.

3 Dr, Programlar ve Öğretim Materyalleri Daire Başkanı, Millî Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, elif.bakar@meb.gov.tr, ORCID ID: 0000-0002-0671-7673.

Geliş Tarihi: 18.09.2019 Kabul Tarihi: 16.12.2019

Öz: Bir ülkenin dil öğretiminde en etkili alanlardan biri yazmadır. Çünkü okuma, dinleme ve konuşma becerilerini doğrudan etkileyebilen yazma becerisi, aynı zamanda bireylerin bilişsel ve duygusal gelişiminin yanı sıra estetik gelişimini de destekleyen bir alandır. Tarihsel süreç içerisinde ülkemizde yazı konusuna eğitimde verilen yerin belirlenmesi bu çalışmada ele alınmıştır. İlköğretim kurumlarında uygulanan zorunlu derslerden biri olan Türkçe dersinde geliştirilmesi beklenen dört temel beceriden biri olan “yazma”nın öğretim programındaki yeri büyük önem taşıdığından bu çalışmada Türk Millî Eğitim Sistemi’nde 1924’ten 2019’a kadar uygulanmış olan Türkçe Öğretim Programlarındaki “yazı” ile ilgili hususlar ele alınmıştır. Doküman ve içerik analizi yöntemlerinin kullanıldığı araştırmada programlar incelenerek güzel yazı, el yazısı, dik/eğik temel harfler, dik/eğik bitişik yazı çeşitlerinin yazı türü, yazı öğretimi/yöntemi, yazı araç gereçleri açısından ilkokul ve ortaokul öğretim programlarındaki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada güzel yazıya verilen önemin gittikçe azaldığı ve öğretim programlarında yazı derslerine ayrılan süreye gittikçe daha az yer verildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: öğretim programı, yazı öğretimi, yazı biçimleri, el yazısı, bitişik eğik yazı, dik temel yazı

HAND WRITING IN TURKISH LANGUAGE CURRICULA FROM 1924 TO PRESENT

Abstract:

Writing skill is one of the most effective areas in language teaching of a country since writing skill that can directly affect reading, listening and speaking skills is an area that supports not only cognitive and emotional development of individuals but also the aesthetic development of individuals. Therefore, the aim of this study is to determine the place reserved for writing skill in the curricula throughout our educational history. In the present study, the issues related to "writing" in Turkish Language curricula applied in Turkish National Education System from 1924 to 2019 are examined in order to define the importance given to writing skill in Turkish that is one of the compulsory courses applied in basic education institutions. In the current study in which document and content analysis method are implemented, the curricula have been examined in order to explore the place of writing skill in basic education in terms of hand writing, cursive hand writing, manuscript hand writing, vertical/ slant letters, types of vertical/ slant in cursive hand writing, teaching methods for writing skill, and writing instruments. It is concluded in the present study that the importance given to hand writing has been decreased and the time allocated to the implementations for writing skill in the curricula has declined gradually.

Key words: hand writing, writing styles, teaching writing skill, cursive slant handwriting, vertical manuscript handwriting, curriculum

Giriş

İnsanların duygularını, düşüncelerini, geçmiş ve geleceğini, kısacası yaşamını anlatmasının çeşitli yolları vardır. Bunlardan biri de yazıdır. "Yazının, sözlü iletişimin mümkün olmadığı durum ve zamanlarda iletişimi kolaylaştırma, bilgi akışını sağlama, gelecekte var olma, yarınlarda yaşama kaygısı ve ihtiyacının sonucu olarak ortaya çıkmış olduğunu söylemek mümkündür." (Duran ve Akyol, 2010, 818).

Yazma; duygularımızı, düşüncelerimizi, deneyimlerimizi, çeşitli fikir ve olayları belirli bir kurala göre ifade etmek şeklinde tanımlanabilir (Arcagök vd., 2017). Yazı için bir diğer tanımlama ise "Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi." [Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlük, 2019] şeklindedir. "Bireyin bilgi birikimini, duygu ve düşüncelerini başka bireylere, çevresine aktarması ve paylaşmasının yolu da etkin bir yazma becerisine sahip olmasından geçer." (Tok ve Sarıca, 2017, 353).

Yazıdan sadece o dönemin insanları değil sonraki dönemlerin insanları da faydalanır. Bugün, geçmiş hakkındaki en sağlıklı bilgiler geçmişten kalan yazılı belgelerden elde edilmektedir. İnsan yaşamında düşünceyi kalıcı kılması nedeniyle de önemli olan “yazının binlerce yıl öncesine bakıldığı zaman insan düşüncesinin çeşitlendirilmesinde ve geliştirilmesinde etkin bir gücü olduğu görülür.” (Özkara, 2007, 20).

Tarih boyunca yazının çeşitli biçim ve formları geliştirilmiştir. Önceleri resme yakın bir yazı kullanılırken zamanla daha soyut sembollerin yazı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu değişimde bilimsel gelişmelerden dolayı insanların düşünme biçimlerindeki somuttan soyuta doğru gerçekleşen evrilmenin etkisinin büyük olduğu söylenebilir (Sarılıydız, 2013).

“Yazı, tıpkı parmak izi gibi insana özgü olup onun karakterini yansıtan önemli bir öğedir. Kişiyi özgü olma ve karakteristik özellikler sergileme, yazı yazma becerisinin öğrenildiği ilköğretimden itibaren başlar. Temel eğitimle başlayan okuma yazma sürecinde zamanla tecrübe edilmesine ve yazma hızına, sağ sol el kullanımına bağlı olarak harflerin yazımında birtakım değişiklikler görülebilir. Kelimelerin yazılışı, harflerin eğimi, uzantısı, büyüklüğü, noktaların yazılışı vb. hususların hepsi bireyin yazısının karakteristik özelliklerini göstermesi bakımından önem arz eder (Altunbay, 2018). Bu nedenle Senne, Jamin ve Hertz (1981) “Yazı ve Karakter” isimli eserde “Yazı Nedir?” sorusunun cevabını şu şekilde açıklar: “Yazı, bireyden yansıyan biçimdir. Bir yabancıdan değil, kendisinden bir izdir. Bireyin kendidir. Ona özgüdür. Onun damgasını taşır. Onu vurgular. Parmak izi gibi keskindir. Kişiyi belirler. Şahsiyet gibi tektir, bireyden bireye değişir.” (Senne vd., 1981, 59’ dan aktaran; Altunbay, 2018, 59).

El yazısının diğer işler gibi insanı anlatan bir özelliği vardır. Çünkü el yazısı da yürüyüş, duruş, söyleyiş, hareket ediş gibi kişiye özgü hareketlerden biridir. Bir sınıftaki bütün çocuklar öğretmenin aynı metotları ve denemeleriyle aynı harfleri öğrendiği hâlde her çocuğun yazısı farklıdır (Baltacıoğlu, 1954). Ayrıca yazının, ihtiyaçları anlatan yazı veya bir sanat dalı olarak estetik hislerin harflere aktarılması şeklindeki güzel yazı olarak karşımıza çıkması Baltacıoğlu tarafından belirtilmektedir (Maden, 2011).

“Harflerin başlangıç ve bitiş noktalarını doğru kavrayabilme ve yazabilme, harflerin genişliğini ve yüksekliğini uygun oranda yazabilme, harflerin birbirine olan uzaklığını doğru ayarlayabilme, noktalı harflerin yazılışına dikkat etme, okunaklı yazabilme gibi hususlar güzel bir yazının temel ilkeleri arasında yer almaktadır.” (Altunbay, 2018, 60). “Yazı yazmanın öğrenilmesi ve geliştirilmesi sürecinde birtakım unsurlar etkilidir. Bu unsurlar daha çok motivasyon, fiziksel ortam, fizyolojik ve psikolojik etkenler, öğretmen vb. olmakla birlikte öğretmenin yazı yazmanın öğrenilmesinde olduğu kadar geliştirilmesinde de önemli etkisi vardır.” (Altunbay, 2018, 60). “Yazma becerileri gelişen öğrenciler düşünme becerilerini kontrol eder, zihinlerini sürekli kullanır ve öğrenme sürecini daha etkili duruma getirirler.” (Tok ve Sarıca, 2017, 353).

Güneş'e (2006) göre yazma becerisinin öğretiminde "dil becerilerinin, iletişim becerilerinin, öğrenme ve anlama becerilerinin, zihinsel becerilerin, sosyal becerilerin ve zihinsel bağımsızlık becerilerinin" geliştirilmesi amaçlanmaktadır." (Altunbay, 2018, 60).

İlkokula başlayan çocuklar için okuma yazma, gömleğin ilk düğmesinin doğru iliklenmesi gibi önemlidir. Eleştirel, akıcı ve nitelikli okumanın yanında doğru, güzel ve kurallara uygun yazma da gereklidir. Bu açıdan okula başlayan çocuklar her ne kadar eskiye kıyasla okuma yazma konusunda daha hazır olarak okula gelse de sınıf öğretmenlerinin çocuklara vereceği temel yazma ve okuma eğitimi önemini her zamanki gibi sürdürmektedir (Arcagök vd., 2017).

"İlk okuma yazma, ilköğretime başlayan öğrencinin karşılaştığı temel derslerin başında gelmektedir. Çünkü okuma yazma, diğer derslerin öğrenilmesini sağlayan önemli bir araçtır. Burada amaç okumayı öğrenmek değildir. Çocukların öğrenmek için okumayı araç olarak kullanmalarını sağlamaktır. Bundan dolayı ilköğretim, ilk okuma yazma öğretimi ile başlar." (Arcagök vd., 2017, 862).

"Türkçe dersinin temel amaçlarından biri öğrencilere güzel yazı yazma becerisinin kazandırılması olup güzel yazı yazma; harflerin başlangıç ve bitiş noktalarının doğru yazımı, harf-oran-satır aralığına dikkat edilmesi, harflerin uygun yükseklikte ve genişlikte yazımı gibi temel ilkelere bağlıdır." (Altunbay, 2018, 57).

"İlkokuma yazma öğretimi ile kazandırılacak beceri ve alışkanlıkların niteliği, gerek ilköğretimde gerekse daha sonraki öğrenim yaşamında bireye gerekli olacak, yalnızca Türkçe dersinde değil diğer derslerde ve gelecekteki başarısını da büyük ölçüde etkileyecektir." (Kılıç, 2000 ve Göçer, 2000'den aktaran; Sarıyıldız, 2013, 87). "Geçtiğimiz yıllarda yapılan çok sayıda araştırma, okuma ve yazmanın karşılıklı olarak birbirini etkilediğini ve geliştirdiğini ortaya koymuştur." (Güneş, 2006, 18).

"Toplumların gelişmesinin temelinde toplumun yapı taşı olan bireylerin iyi birer okuma yazma becerisine sahip olmaları yatmaktadır. Bunun temelinde ise çağdaşlaşmanın getirdiği bilgi birikimini istenilen düzeye ulaştırma çabası vardır. Etkin bir okuma yazma becerisine sahip olmayan bireylerin istenilen düzeyde bilgi birikimine sahip olmaları beklenemez. Etkin ve başarılı bir okuma yazma becerisine sahip olan bireylerin okul hayatı da aynı oranda başarılı olmakta ve bunun yanında iyi bir bilgi birikimine sahip olmaktadırlar. Bu nedenle bireyin yaşamı boyunca kullanacağı yazı eyleminin birey için önemi büyüktür. Bu uygulamanın başlangıç yeri ilköğretim birinci sınıftır ve ardından temel eğitim süresince devam edecektir." (Tok ve Sarıca, 2017, 353).

"Yazının bilişsel boyutunu edinilen bilgilerin, duyuların, görülenlerin sıraya konarak zihinsel işlemlerden geçirilmesi ve yorumlanması oluştururken duyuşsal boyutunu yazılı anlatımın yalınlığı, akıcılığı, çekiciliği, yazının güzelliği ve okunaklılığı oluşturmaktadır. Defter, kâğıt ve kalem kullanma, yazmadaki kas hareketlerinin eşgüdümü, harf yazım şekillerinin doğru konumlandırılması ise devinışsel boyutu oluşturmaktadır." (Güleryüz, 2002 ve Köksal, 1999'dan aktaran; Duran, 2011, 56-57).

“Yazma becerisi, ilköğretimde kazandırılmaya başlanan temel becerilerden biridir. İlköğretim kademesinde görev yapan, okulöncesi, sınıf ve branş öğretmenlerinin yazı öğretimi sürecinde koordinasyon içerisinde çalışmaları gerekmektedir ve zaten ilköğretim programı, okul öncesi programla birlikte öğrencinin yazı öğretiminin sürekliliğini desteklemektedir.” (Arslan ve Ilgın, 2010, 85).

Eğitim sürecindeki pek çok bileşenden biri olan programlar, belirlenen amaçlara ulaşmayı sağlayan önemli araçlardan biridir. (Sarıkavak, 2017). “Okullarda eğitimin sistematik bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için eğitim programları oluşturulmaktadır.” (Özenç, 2018, 39). “Programlar, eğitim ve öğretimin temelini oluşturması ve bu faaliyetlerin hangi çerçevede yürütüleceğini göstermesi bakımından önemlidir.” (Melanlıoğlu, 2008, 66).

Program geliştirmede eski programların incelenmesi ve değerlendirmesi önemlidir. Çünkü eğitim ve öğretim programlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi, programların verimliliği ve kalitesi hakkında geri bildirimler sağlayacaktır (Duman, 2004).

Derslerin öğretim programlarına göre işlenmesi gerekliliğinden yazma konusunda yapılacak bütün çalışmalarda öğretim programlarının incelenmesi, değerlendirilmesi ve buna göre geliştirilmesi sürecini kapsamı zorunluluk arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bütün diğer alanlarda olduğu gibi sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda da yazılı kaynakların incelenmesi büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle de tarihî kaynak niteliğinde olup gelişimsel süreci incelemeye ve bundan sonraki çalışmalara yol göstererek katkı sağlayacak kaynaklara yönelik taramaların önemi daha da büyüktür. Bir ülkenin dil öğretiminde en etkili alanlardan biri yazmadır. Çünkü yazma; okuma, dinleme ve konuşma becerilerini doğrudan etkileyen ve aynı zamanda bireylerin estetik gelişimini de destekleyen bir alandır. Bu nedenle ülkemizde tarihsel süreçte yazı konusunun eğitimdeki yerinin belirlenmesi, bu araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Dolayısıyla 1924’ten 2019 yılına kadar Türkçe dersi öğretim programları karşılaştırılarak öğretim programlarında “yazı” ile ilgili hususları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu hususlar arasında öğretim programlarında ders adı, 1-8. sınıflarda Türkçe ve Yazı için ayrılan haftalık ders saati, “*el yazısı, dik/eğik yazı, dik/eğik bitişik yazı*” ile ilgili hususlar, yazı ders araç gereçleri ve yazı örnekleri yer almaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda her bir öğretim programında yazı dersinin yer alıp almadığı, yazı dersinin sınıf düzeylerindeki işleniş durumu, yazı dersinin sınıf düzeylerindeki haftalık ders saati dağılımı, yazı dersinin ayrı bir ders olarak işlendiği öğretim programları ile Türkçe dersi bünyesinde işlenen yazı dersinin yer aldığı öğretim programları arasındaki farklar, Türkçe dersi öğretim programlarının içeriğinin kapsadığı yazı ile ilgili hususlar ele alınmıştır.

Elde edilecek sonuçların dil öğretimi ve Millî Eğitim Bakanlığı çalışmalarına özellikle de Türkçe Dersi Öğretim Programı’na yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bir bireye okul öncesi dönemden itibaren kazandırılması hedeflenen önemli becerilerden biri estetik, bir diğeri de dil becerisidir. Bilgi ve becerilerin kazandırılarak yetkinliklere ulaşılabilmesi ise eğitim öğretim faaliyetlerinin bir program dâhilinde yürütülmesiyle sağlanabilmektedir. Okullardaki eğitim ve öğretim faaliyetleri eğitim ve öğretim programları esas alınarak işlenmekte, kullanılan araç gereçler programlar dikkate alınarak belirlenmektedir. Bu nedenle bu çalışmada 1924'ten 2019'a kadar tüm ilkököl ve ortaokul Türkçe dersi öğretimi programlarının orijinal nüshalarına erişilmiş ve bu programlar "yazı öğretimi" açısından incelenmiştir. 1928 yılında Harf İnkılabı'nın gerçekleştirilmiş olması nedeniyle 1924-1927 tarihleri arasındaki programlar incelenerek 1928 yılındaki programın alt yapısı ile ilgili bilgi edinilmiştir. Buna göre inceleme sırasında 1924, 1925, 1926, 1927 yılındaki programlar için Osmanlı Türkçesinden çeviri yapılmıştır.

Araştırma sırasında programlar doküman analizi yönteminden yararlanılarak incelenmiştir. Dokümanlar, nitel araştırma yöntemlerinde etkili bir şekilde incelenerek kullanılması gereken önemli bilgi kaynakları olarak görülmektedir. Doküman incelemesi, hedeflenen araştırma konusundaki olgular ile ilgili bilgi barındıran yazılı materyallerin analizi olarak bilinmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışma, doküman analizinin kullanıldığı betimleyici bir çalışmadır. Betimsel yöntemler, ilgilenilen ve araştırılmak istenen problemin var olan durumunu ortaya koymaya yöneliktir. Bu yöntemlerin en temel özelliği, mevcut durumu kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi çalışmaktır (Alacapınar ve Sönmez, 2011). Bu betimsel çalışmada 1924'ten günümüze kadar geliştirilmiş Türkçe dersi öğretim programlarının yazı öğretimi ile ilgili bölümleri incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın konusu belirlenip sınırları çizildikten sonra 1924'ten günümüze kadar uygulanan ilkököl ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarının güzel yazı ile ilgili bölümleri betimsel amaçla taranmıştır. Tarama modeli kullanılan bu çalışmanın veri toplama sürecinde ilk önce konu ile ilgili kaynak araştırması yapılmıştır. Bu kapsamda 1924-2018 eğitim öğretim yıllarında uygulanan öğretim programlarına MEB Ferit Ragıp Tuncor Arşiv ve Dokümantasyon Kütüphanesinden ulaşım sağlanmıştır. Ayrıca 9 sayılı Kurul Kararı ile 06.05.2019 tarihinde kabul edilen Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (1-8. Sınıflar) ise Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının internet adresinden (<http://mufredat.meb.gov.tr>) ulaşılmıştır. Nitel araştırmalara konu olan olay ve olgular sürekli değişkenlik gösterdiğinden nicel araştırmalarda kullanılan güvenilirlik kavramı yerine nitel araştırmalarda tutarlık kavramı kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu nedenle bu çalışmada verilerin toplanması ve analizi aşamalarında uzman desteğine başvurulması yoluyla tutarlılık ilkesi gözetilerek çalışmada incelenen dokümanların resmî kaynaklardan ulaştırılması

aracılığıyla güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte akademisyen veya Millî Eğitim Bakanlığı personeli gibi alanda çalışmaları olan uzman görüşüne de başvurulmuş olup inceleme konusunu oluşturan tüm ilkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda incelenen Türkçe Dersi Öğretim Programı sayısı 38 olup programlar tarihsel sırayla ve birbirleriyle karşılaştırılarak incelenmiştir.

Çalışmadan elde edilen nitel verilerin analizi için içerik analizi kullanılmıştır. Programlar yazı öğretimi bağlamında taranmış ve içerik analizleri yapılmıştır. İçerik analizinde yazılı ve sözlü belgeler sistematik şekilde incelenip belirli aşamalarda analiz edildikten sonra bu belgelerin içeriği belirli kategorilere ayrılabilir, tablo ve grafiklere aktarılabilir. Bu çalışmada da incelemeye alınan öğretim programlarının tamamında Türkçe Dersi Öğretim Programı; yazı, el yazısı, dik yazı, eğik yazı, dik bitişik yazı, bitişik eğik yazı, yazı örnekleri, yazı öğretimi, yazı biçimleri, yazı araç gereçleri, yazı derslerinin haftalık ders saatleri analiz birimi olarak belirlenmiş, buna göre elde edilen verilerden ders saatleri ile ilgili olanlar tablolastırılmış ve diğer veriler yorumlanmıştır. Verilerin geçerliğini sağlamak adına uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan, doküman analizini nitel yöntemine uygunluğu açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Diğer taraftan toplanan veriler birçok yerde olduğu gibi aktararak objektif bir şekilde okuyucuyla paylaşılmaya çalışılmıştır.

İçerik analizinin doğruluğu bu alanda çalışmaları olan bir bilim insanı ile üç Millî Eğitim Bakanlığı uzmanı tarafından doğrulanmış ve ilgili açıklamalar bulgular bölümünde ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışmada incelenen Türkçe Öğretim Programı sayısı 38 olup Tablo 1’de tarihsel sırasıyla ve ilgili Kurul kararlarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Öğretim Programlarının Yılı, İsmi ve Kurul Kararı Sayısı

Sıra No	Yıl	Öğretim Programı	Kurul Kararı Sayısı
1	1924	İlk Mektepler Müfredat Programı (Hicri 1340)	11000
2	1924	İlk Mekteplerin Müfredat Programı (Hicri 1340)	5008
3	1925	İlk Mekteplerin Müfredat Programı (Hicri 1341)	4612
4	1926	İlk Mekteplerin Müfredat Programı (Hicri 1342)	4702
5	1927	İlk Mekteplerin Müfredat Programı	5009
6	1930	İlkmektep Müfredat Programı	4170
7	1936	İlkokul Programı	6047

1924'ten Günümüze Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Yazı

8	1948	İlk Okul Programı	4582
9	1956	İlkokul Programı	4584
10	1957	İlk Okul Programı	4585
11	1958	İlk Okul Programı	4586
12	1960	İlk Okul Programı	4588
13	1961	İlkokul Programı	6706
14	1968	İlkokul Programı	8914
15	1969	İlkokul Programı	8915
16	1971	İlkokul Programı	11343
17	1981	Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı	172
18	1989	İlkokul Programı	14629
19	1995	İlköğretim Okulu Programı	17155
20	1997	İlköğretim Okulu Programı	18021
21	1997	İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Programı	140
22	2002	İlköğretim Okulu Ders Programları 1. Sınıf	18849
23	2002	İlköğretim Okulu Ders Programları 2. Sınıf	18850
24	2002	İlköğretim Okulu Ders Programları 3. Sınıf	18851
25	2005	İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5.Sınıflar)	296
26	2006	İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı	331
27	2015	Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı	71
28	2017	Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar)	100
29	2018	Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8.Sınıflar)	44
30	2019	Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8.Sınıflar)	9
31	1930	Orta Mektep Müfredat Programı	5033
32	1931	Orta Mektep Müfredat Programı	5032
33	1938	Orta Okul Programı	5034
34	1949	Orta Okul Programı	1197
35	1951	Orta Okul Programı	8057
36	1962	Ortaokul Programı	7061
37	1970	Ortaokul Programı	8977
38	1995	İlköğretim Okulu II. Kademe Programı	17153

Tablo 1’de yer alan öğretim programları; Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olması, yazı dersinin Türkçe ders saatinden bağımsız olması, yazı dersinin Türkçe ders saati içinde verilmesi, bitişik eğik yazı veya dik temel harflerin yer aldığı öğretim programları ve ortaokul öğretim programları olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir.

1. Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Öğretim Programlarında Yazı

1924, 1925, 1927 İlk Mekteplerin Müfredat Programı *Osmanlı Türkçesi* ile yazılmıştır.

Tablo 2. *Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Öğretim Programları Haftalık Ders Çizelgesi*

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
1340 İlk Mektepler Müfredat Programı (11000) - (1924 Miladi)	Yazı	-	2(Erkek) saat	1(Erkek) saat	1(Erkek) saat	1(Erkek) saat
		-	2(Kız) saat	2(Kız) saat	1(Kız) saat	1(Kız) saat
1340 İlk Mektepler Müfredat Programı (4702) - (1924 Miladi)	Yazı	-	3	2	1	1
1340 İlk Mektepler Müfredat Programı (5008) - (1924 Miladi)	Yazı	-	2(Erkek) saat	1(Erkek) saat	1(Erkek) saat	1(Erkek) saat
		-	2(Kız) saat	2(Kız) saat	1(Kız) saat	1(Kız) Saat
1341 İlk Mektepler Müfredat Programı (4612) - (1925 Miladi)	Yazı	-	2(Erkek) saat	1(Erkek) saat	1(Erkek) saat	1(Erkek) saat
		-	2(Kız) saat	2(Kız) saat	1(Kız) saat	1(Kız) Saat
1927 İlk Mektepler Müfredat Programı (5009)	Yazı	-	3	2	1	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere Osmanlı Türkçesi ile yazılmış öğretim programlarında Yazı dersi 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda uygulanmaktadır. Osmanlı Türkçesi ile yazılmış müfredat programlarından üçünde kızlar ve erkekler için iki ayrı haftalık ders cetveli oluşturulduğu, ayrıca söz konusu programlarda 3. sınıflar için kızlara ayrılan yazı dersi saatinin erkeklere ayrılardan bir saat fazla olduğu görülmektedir. Öğretim programlarında Türkçe dersi “Elifba, Kıraat, İmlâ, Tahrir, Sarf ve Yazı” bölümlerinden oluşmaktadır. Yazı dersi erkeklerde “Sülüs” ve “Rik’a” olarak çeşitlenmiştir.

2. Yazı Dersinin Türkçe Dersinden Bağımsız Bir Ders Olarak Uygulandığı Öğretim Programlarında Yazı

1936, 1948, 1956, 1957, 1958, 1960 ve 1961 Öğretim Programlarında *Yazı* dersi *Türkçe* dersinden bağımsız okutulan bir derstir.

• 1936 İlkokul Programı

Program'da *yazı* dersinin Türkçenin dışında ayrı bir ders saatinde uygulanan bir ders olduğu, haftalık ders çizelgesine göre 2. sınıflarda 2; 3, 4 ve 5. sınıflarda ise 1 ders saati olarak uygulandığı görülmektedir. Program incelendiğinde 2. sınıfta öğretilen *bitişik yazımın*, *kitap yazısı (dik temel harflerle yazılmış yazı)* ile *basit el yazısı* arasında bir *el yazısı* olduğu, bu yazının 3.sınıfta *asil el yazısı* olarak tanımlandığı, 3 ve sonraki sınıflarda da *asil el yazısının* öğretildiği görülmüştür. Ayrıca öğrenciye yazı tercihi konusunda baskı yapılmaması, *kitap yazısı* ile *bitişik yazı* tercihinin öğrenciye bırakılması gerektiği Program'da vurgulanmıştır. Program incelendiğinde *Yazı* dersinin hedefleri, yönergesi, ders araçları, sınıf düzeyinde işlenişinin detaylı bir şekilde verildiği; yazı dersinde öğretilen *temel harflerin* yazılış yönleri ve *bitişik harflerin* yazılışı ile ilgili yazı örneklerinin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 3. 1936 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
1936 İlkokul Programı (6047)	Türkçe	10 saat	7 saat	7 saat	6 saat	6 saat
	Yazı	-	2 saat	1 saat	1 saat	1 saat

1936 Programı'nda öğrencilere kavrayamayacakları kadar karışık ve yazamayacakları kadar kıvrıntılı harf şekilleri değil; sade, basit, aynı zamanda şahsi bir el yazısına sahip olmalarını sağlayacak harf şekillerinin verilmesi gerektiği ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Program'da örneği verilen ve 1. sınıfta öğretilecek olan *temel yazımın* diğer sınıflarda öğretilecek yazıların temelini oluşturduğu, 1. sınıfta yazı çalışmalarına *büyük temel harflerle* başladığı, yine bu sınıfta öğrencilerin Türkçe dersi içinde *temel yazıyı* öğrendiği, 2. sınıfta harflerin birbirleriyle birleştirilmesinin öğrenildiği, bir harften diğerine nasıl geçileceğinin kavrandığı ve bu sayede *sürekli yazıya* doğru ilk adım atılmış olduğu belirtilmiştir. 3. sınıfta öğrencilere önceki sınıfta kuralları gösterilmiş olan *bitişik yazıyı* daha hızlı yazma çalışmalarının yaptırıldığı, bunun yanı sıra *temel büyük ve küçük harflerin* incelik ve kurallarının kavratılmaya çalışıldığı, 4. sınıfta daha açık ve okunaklı bir *el yazısının* kullanıldığı da belirtilmiştir. Ayrıca *dekoratif yazı* çalışmalarının ne şekilde yapılacağı açıklanmış, 5. sınıfta *dekoratif yazımın* (davetnameler hazırlamak, levhalar, harita, başlık ve vezirler yazmak) zorunlu hâllerde öğretildiği

vurgulanmıştır. Bununla birlikte *dekoratif yazıyı* öğretmeden önce *temel büyük/ küçük harf yazım* çalışmalarının yapılması gerektiği, *dekoratif yazı* yazarken bu işin tekniğine uygun uçlardan başka, kamyş kalem ve tahtadan yontulmuş kalemlerin de kullanılabileceği, ayrıca *el yazısı* dersinde kullanılacak ders araç gereçlerinin kâğıt, kurşun kalem, kalem ucu, kesik uçlar, kamyş kalem, kalem sapı, mürekkep, hokka, tebeşir ve yazı tahtası olduğu belirtilmiştir.

Bu Program'da *temel harfler*, harflerin yazılış yönlerinin gösterildiği büyük temel harfler, küçük harfler, rakamlar, bitişik-dik yazı, bitişik büyük harfler ve *büyük harflerin* kendisinden sonra gelen harflere bitişmesini gösteren yazı örneklerine yer verildiği görülmüştür.

• 1948 İlk Okul Programı

1948 İlk Okul Programı'nda yer alan *Türkçe* ders içeriği, 1930 ve 1936 programlarına göre oldukça kapsamlıdır. 1948 yılında hazırlanan Program, 1948-1949 öğretim yılından itibaren yirmi yıl uygulanmıştır.

Program'da *Yazı* dersinde öğrencilere işlek ve güzel yazı yazma isteği uyandırmak; öğrenciye okunaklı, süratli ve işlek bir el yazısı kazandırmak için onun göz ve el yetilerini artırmak; yazı yazarken doğru durmanın ve elleri iyi kullanmanın önemini kavratmak; kendi el yazısındaki bozuklukları görmek üzere yazısını incelemeye alıştırmak ve bu bozuklukları düzeltmesine yardım etmek; öğrenciye yazı çalışmalarında temizlik tertip ve düzen alışkanlığı kazandırmak, ondaki güzellik duygusunu geliştirmek; sanat yazılarına geçme imkânını hazırlamak amaçlarına yer verilmiştir. Her öğrencinin yazısında güzelliğin en coşkun kaynağı olarak nitelendirilen şahsi bir üslubun kendini göstereceği, bu üsluba karşı gelinmemesi aksine korunması gerektiği ifade edilmiştir.

Bitişik Eğik Yazı bölümü ilk defa bu Program'da yer almıştır. 1948 İlk Okul Programı *Yazı* dersi bölümünde *bitişik eğik yazı* açıklamalarına ayrıca *eğik el yazısı* örneklerine yer verilmiştir. Eğik yazının bitişik dik yazıdan gelişmiş, bireysel özellikleri ve serbestliği daha fazla göz önünde tutabilen bir yazı tipi olması gerektiği ifade edilmiştir.

Tablo 4. 1948 İlk Okul Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	
İlk Okullar							
1948 İlk Okul Programı (4582)	Türkçe	10 saat	7 saat	7 saat	6 saat	6 saat	
	Yazı	-	2 saat	1 saat	1 saat	1 saat	
	Köy İlk Okulları						
	Türkçe	10 saat	9 saat	9 saat	6 saat	6 saat	
	Yazı	-	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	

Tablo 4'te Türkçe dersinin 1. sınıfta haftada on; 2 ve 3. sınıflarda yedi; 4 ve 5. sınıflarda ise altı saat; *Yazı* dersinin ise 2. sınıfta haftada iki; 3, 4 ve 5. sınıflarda bir ders saati olarak uygulandığı görülmektedir.

Tablo 4'te köy ilkokullarında *Türkçe* ve *Yazı* dersi uygulama saatlerinin farklı olduğu görülmektedir. 1. sınıfta haftada on saat olan *Türkçe* dersi, 2 ve 3. sınıflarda dokuz; 4 ve 5. sınıflarda ise altı saat olarak; 1. sınıfta uygulanmayan *Yazı* dersinin ise diğer sınıflarda haftada bir ders saati olarak uygulandığı görülmektedir.

Program'da 1. sınıfta önce *büyük* sonra *küçük temel harflerin* yazılışının öğretileceği, yazıya büyük ve küçük, şekilleri değişmeyen harflerden başlanacağı (o, ö, ı, c, s, z), aşamalı olarak zor şekilli harflerin öğretileceği; 2. sınıfta harflerin birleştirilme şeklinin (soldan sağa, aşağıdan yukarıya) kavratılarak *bitişik yazıya* (*el yazısına*) geçileceği belirtilmiştir. 3 ve sonraki sınıflarda *bitişik eğik yazı* kullanıldığı, 3. sınıfta yazı kuralları ile yazının çeşitli alanlara dağıtılması ile ilgili çalışmalar, yazı blokunun çevresindeki boşluklarla uyumlu olması; harf, kelime ve satır aralarındaki boşlukların biçimli ve estetik olması gibi inceliklerinin öğretileceği vurgulanmıştır. 4. sınıfta *el yazısının* yanı sıra *temel harflerle yazı* çalışmalarına devam edileceği ve *ayrı, bitişik, irili ufaklı yazı* çalışmalarının kesik uçlarla yapılacağı, 5. sınıfta ise *bitişik eğik yazıya* geçileceği belirtilmiştir.

Program'da *bitişik eğik yazı* ile ilgili hususlar *Bitişik Eğik Yazı* başlığı altında verilmiştir. *Bitişik dik yazının* bir geçiş yazısı olduğu, öğrencinin süratli ve güzel bir *el yazısına* ancak *eğik el yazısıyla* erişeceği belirtilmiştir. Öğrencilerin yeter derecede *dik yazıda* alıştırma yaptıktan ve elleri ile kollarını kuvvetlendirdikten sonra 5. sınıfta *eğik yazıya* geçecekleri vurgulanmıştır. Elinin yapısına göre öğrenciye harf tercihi kolaylığı sağlandığı görülmüştür. Bu harflerin her iki yazılış örneğine Program'da yer verilmiştir.

1930 Programı'nda usulüne uygun olarak yazı alıştırmalarında kullanılması önerilen *meşk defterinin* 1948 Programı'nda kullanılmayacağı ifade edilmiştir. Yazı dersinde kullanılacak kâğıt, mürekkep, hokka, kurşun kalem, kalem ucu (noktalı, tablalı kalem uçları, kesik uçlar, kumuş kalem, tahta yontulmuş kalem, dolma kalem, tüy kalem), kalem sapı, tebeşir, kum masası/kum havuzu araç ve gereçleri açıklamalarıyla birlikte verilmiştir. Ayrıca Program'da "*temel harfler, küçük harfler, rakamlar, bitişik-dik yazı, eğik el yazısı*" yazı örneklerinin de verildiği görülmüştür.

• **1956, 1957, 1958, 1960 ve 1961 İlkokul Programları**

1956, 1957, 1958, 1960 ve 1961 İlk Okul Programlarında yer alan *Yazı Programı*, 1948 İlk Okul Programı'nda yer alan *Yazı Programı* ile aynıdır.

1956 İlkokul Programı incelendiğinde 1948 Programı'ndan farklı olarak *Din Eğitimi* dersinin eklendiği; 4 ve 5. sınıflarda Türkçe derslerinin birer saatinin *Din Bilgisi* dersi alacak öğrenciler için ayrıldığı görülmüştür.

Tablo 5. 1956, 1957, 1958, 1960 ve 1961 İlkokul Programları Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
1956 İlkokul Programı (4584)	İlk Okullar					
	Türkçe	10 saat	7 saat	7 saat	6 saat	6 saat
1957 İlk Okul Programı (4585)	Yazı	-	2 saat	1 saat	1 saat	1 saat
Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
1958 İlk Okul Programı (4586)	Köy İlk Okulları					
	Türkçe	-	9 saat	9 saat	6 saat	6 saat
1960 İlk Okul Programı (4588)	Yazı	-	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat
1961 İlkokul Programı (6706)	Yazı	-	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat

Tablo 5 incelendiğinde ilkokul ve köy ilkokulları için iki ayrı haftalık ders çizelgesi oluşturulduğu, her ikisinde de 1. sınıfta Yazı dersinin olmadığı, ilkokullarda 2. sınıfta Yazı dersinin iki, 3, 4 ve 5. sınıflarda birer saat olduğu, köy ilkokullarında ise 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda birer saat olduğu görülmektedir.

3. Yazı Dersinin Türkçe Ders Saatleri İçinde Uygulandığı Öğretim Programlarında Yazı

1930, 1968, 1969, 1971, 1981, 1989, 1995, 1997 ve 2002 öğretim programlarında *Yazı* dersi *Türkçe* ders saatleri içinde okutulan bir derstir.

• 1930 İlkokul Müfredat Programı

1928 Harf Devrimi'nden sonra ilkokul ve ortaokul öğretim programları tekrar gözden geçirilmiş ve 1-5. sınıflar için hazırlanan 1930 İlkokul Müfredat Programı'nın özellikle ilk *okuma yazma eğitimi* bölümü olmak üzere programda düzenlemeler yapılmıştır.

Tablo 6. 1930 İlkokul Müfredat Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
1930 İlkokul Müfredat Programı (4170)	Türkçe	10 saat	8 saat	8 saat	7 saat	7 saat
	Elyazısı	-	2 saat	2 saat	1 saat	1 saat

Program'da Türkçe dersi, "Alfabe, Kıraat, İmlâ, Tahrir, Gramer ve *Elyazısı*" adlarıyla alt başlıklara ayrılmasına rağmen bu başlıklar ayrı birer ders değil bir bütün olarak ele alınmıştır. Tablo 6'da "*Elyazısı*"nın Türkçe dersinin alt başlığı olduğu görülmektedir. 1930 İlkokul Müfredat Programı'nda "*Elyazısı*" uygulamalarının 2. sınıftan itibaren başladığı; 2 ve 3. sınıflarda haftada ikişer saat, 4 ve 5. sınıflarda ise haftada birer saat uygulandığı görülmektedir.

Program incelendiğinde 1. sınıfta "Alfabe" dersi kapsamında okuma ve yazı becerilerinin birlikte yürütüldüğü, öğrencilere basit kitap yazısı ile önce büyük harflerin öğretileceği, harflerin yazılışında *tedrici bir nizam* gözetilmesinin iyi olacağı belirtilmiş görülmüştür. Ayrıca 1. sınıfta çocukların basit *kitap yazısı* ile düzgün ve okunaklı *el yazısı*na sahip olmalarına gayret edileceği, 2. sınıfta öğretilen el yazısının kitap yazısı ile adi el yazısı arasında geçişi sağlayan *bitişik yazı* olduğu, 3. sınıftan itibaren ise *asil el yazısı* öğretildiği de görülmüştür. 3. sınıftan sonraki sınıflarda *kitap yazısı* ile seri, düzgün ve okunaklı yazan ve bu yazıyı tercih eden öğrencilere engel olunmayacağı aksine bu öğrencilerin kitap yazısı yazmaya teşvik edileceği belirtilmiştir.

Program incelendiğinde yazı dersinde dikkat edilmesi gereken hususlara yer verildiği görülmüştür. Elish derslerinde renkli kâğıtlardan kesilen harfleri yapıştırarak oluşturulacak levha ve plakaların çocukların sanat terbiyesine yardım edeceği vurgulanarak disiplinler arası ilişki kurulduğu gözlenmiştir.

Program'da *Elyazısı* dersinde kullanılacak araç gereçler arasında *kurşun kalem ve kalın uçlu yazı kalemi* ile 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda *ince uçların* kullanılacağı, yazı yazarken öğrencilerin nasıl oturmaları gerektiği, kâğıtla göz arasındaki mesafenin 30 santimetre olması ayrıca yazının düz veya eğri olması konusunda öğrencinin temayülüne göre hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Program'da *meşk defterinin* usulüne uygun olarak kullanılması; kâğıt, defter ve kalem israfı yapılmaması konusunda öğrencilere özellikle uyarılarda bulunulması gerektiği belirtilmiştir. Bu Program'da yazı örneklerinin bulunmadığı görülmüştür.

• 1968, 1969 ve 1971 İlkokul Programları

Yazı dersinin *Türkçe* ders saatleri içinde okutulduğu 1968, 1969 ve 1971 İlkokul Programlarında önceki programlardan farklı olarak *normal ve çift öğretim yapan ilkokullar, uzun ve kısa günler için ayrıca oluşturulmuş Haftalık Ders Sürelerini Gösterir Çizelge'nin* yer aldığı görülmektedir.

Tablo 7. 1968, 1969 ve 1971 İlkokul Programları Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
Normal Öğretimde ve Uzun Günlerde Haftada						
1968 İlkokul Programı (8914)	Türkçe	400 dakika	400 dakika	400 dakika	400 dakika	400 dakika
1969 İlkokul Programı (8915)						
Çift Öğretimde ve Kısa Günlerde Haftada						
1971 İlkokul Programı (11343)	Türkçe	360 dakika	280 dakika	280 dakika	180 dakika	180 dakika

Program'da 1. sınıfta yazı yazmaya *büyük ve küçük temel harflerle* başlandığı; harflerin şekillerine ve yazılış yönlerine, satırda kapladıkları yerlere, büyük harflerin küçük harflerle ilişkisine, oranlarına öğrencilerin dikkat etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Özellikle harflerin Program'da verilen örneklere uygun ve doğru yazılması, birinci sınıfta *güzel yazı* zevkinin öğrencilere tattırılmaya başlanması ayrıca zaman zaman basit motiflerle kenar süsleri yaptırılması, kurşun kalemin güvenle kullanılmaya başlandıktan sonra mürekkepli kaleme geçilmesi, bir iki aylık çalışma sonunda sağa eğik yazan ve başarısını bu yazıda gösteren öğrencilere eğik temel yazı özelliklerinin anlatılarak sağa eğik yazmalarına fırsat verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2. sınıfta büyük ve küçük temel harflerin daha güzel yazılması için alıştırmalara devam edilebileceği, tablalı uçlar kullanılarak *temel harflerle yazı* (etiket, dosya üzerleri, başlıklar ve dövizler) yazdırılabileceği ancak bu çalışmaların *el yazısı* çalış-

malarının önüne geçmemesi gerektiği, temel harflerle bir iki aylık bir çalışmadan sonra *bitişik yazıya* başlanacağı, *el yazısı* çalışmalarının sadece yazı dersi için ayrılan ders saatlerinde yapılacağı belirtilmiştir. El yazısının büyük ve küçük harflerinin kolaydan zora doğru gruplara ayrılması, gruplardaki harflerle *temel harfler*in mukayese ettirilerek aradaki farkların bulunması, harflerin yazılış biçimi ve yazılış yönü üzerinde çalışma (havada, sıra üzerinde) yapıldıktan sonra yazıya geçilmesi, harflerin bağlantı şekillerinin örneklere uygun olarak gösterilmesi vurgulanmış, ayrıca *el yazısı* harfleri ve bağlantılarının iki üç ay süren alıştırmalar sonunda kavratılması, bütün derslerin *yazı* çalışmalarında *el yazısının* kullanılması gerektiği ve böylece *bitişik yazıya* geçileceği de belirtilmiştir.

Program'da 3. sınıfta *el yazısının* büyük ve küçük harfleri, rakam ve işaretlerin yazılış biçimleri, yönleri, özellikleri verilerek *el yazısı* kavratıldıktan sonra 1-3 milimetrelik tablalı uçlarla *büyük ve küçük temel harfler*in yazılması gerektiği belirtilmiştir.

4. sınıfta el yazısının daha okunaklı, işlek ve güzel olmasına dikkat edilmesi; bu yazı ile hikâye, ders konuları ile ilgili yazılar, şiirler, mektup, zarf üzeri, dilekçe, telgraf ve senet gibi özellikleri olan yazıların yazdırılması gerektiği belirtilmiştir. Bu sınıfta yazının ağırlık merkezi *el yazısı* olmakla birlikte 1-4 milimetrelik tablalı uçlarla *büyük ve küçük temel harfler*in kullanıldığı yazıların yazdırılması, öğrencilere *blok* fikrinin verilmesi, yazıda harf, kelime ve satır aralıkları (*istif*) üzerinde durulması, tablalı uçlarla yapılacak çalışmaların yalnız *el yazıları* düzgün olan yetenekli öğrencilerle yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Sağa eğik *el yazısı* yazmaya eğilimli çocuklara *eğik el yazısı* özelliklerinin gösterilmesi ve bu yazıda gelişmelerinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

Program'da 5. sınıfa gelen öğrencilerin *el yazısının yazı* dersi amaçlarında belirtilen okunaklık, işleklik ve güzellik niteliklerini kazanmış olacağı belirtilmektedir. Öğrencilerin *dik ve eğik el yazısına* karşı olan eğilim ve yeteneklerinin dikkate alınarak istedikleri *yazı* çeşidinde gelişmelerinin sağlanması, tablalı uçlarla *yazı* çalışmalarına bu sınıfta da devam edilmesi, *eğik temel harflerle yazı* çalışmalarının yapılması, *el yazısı* gelişmemiş öğrencilerle *el yazısı* üzerinde sürekli çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Program'da *yazı* dersi ile ilgili olarak amaçlar, açıklamalar, ders araç ve gereçleri, ders konuları, sınıf seviyelerine göre *yazı* dersinin uygulanışı ve açıklamalarıyla birlikte *yazı* örneklerine yer verildiği görülmüştür.

1969 ve 1971 programları incelendiğinde *Türkçe* dersi içinde okutulan *Yazı* dersi içeriğinin, *Yazı* dersinde kullanılan araç gereçlerin, *yazı* örneklerinin ve 1-5. sınıflarda farklı okul türlerindeki haftalık ders süreleri dağılımının 1968 İlkokul Programı'ndaki ile aynı olduğu görülmüştür.

• **1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı**

Bu Program ilköğretim kurumlarının tamamı düşünülerek hazırlanan ilk programdır. Program'da 1-5. sınıflar için ayrı, 6-8. sınıflar için ayrı programların birbirini tamamlar nitelikte hazırlandığı görülmektedir.

Program'da “Yazı programları yeniden düzenleninceye kadar eski programlar sınıf ve Türkçe öğretmenlerince amacına ve yöntemine uygun olarak öğrencilere işlek bir yazıyla yazma alışkanlığı kazandıracak biçimde yürütülmelidir.” ifadesi yer almaktadır.

Program incelendiğinde öğrencilere güzel yazı zevkinin 1-3. sınıflarda tattırılması, 4-5. sınıflarda uygun ve okunaklı bir yazı ile yazabilme beceri ve alışkanlıklarının kazandırılması, 6-8. sınıflarda bu beceri ve alışkanlıkların devam ettirilmesi gerektiği görülmüştür.

Tablo 8. 1981 Temel Eğitim Okulu Ders Dağıtım Çizelgesi

Ders Dağıtım Çizelgesi	Ders	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf
1981 Temel Eğitim Okulu Ders Dağıtım Çizelgesi (148)	Türkçe	10 saat	10 saat	10 saat	5 saat	5 saat	5 saat	5 saat	5 saat

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nun içerisinde haftalık ders saati çizelgesinin bulunmadığı görülmüştür. Tablo 8'de verilen *Temel Eğitim Okulu Ders Dağıtım Çizelgesi*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 148 sayılı Kurul Kararı ile onayladığı ders dağılım çizelgesi baz alınarak düzenlenmiştir. Tablo 8'de görüldüğü üzere Türkçe dersi 1, 2 ve 3. sınıflarda on; 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda beş saat olarak uygulanmıştır.

• **1989 İlkokul Programı**

1989 İlkokul Programı'nda “İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı Genel Amaçları” başlığı ilk kez kullanılmıştır.

Tablo 9. 1989 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
1989 İlkokul Programı (14629)	Türkçe	10 saat	10 saat	10 saat	6 saat	6 saat

Tablo 9'da görüldüğü üzere 1, 2 ve 3. sınıflarda on, 4 ve 5. sınıflarda altı saat uygulanan yazı dersinin amaçları Program'da okunaklı, süratli, işlek ve güzel bir *el yazısı* kazanmak; yazarken doğru durmaya, temizliğe ve düzenli olmaya alışmak; güzelliklere ve sanat yazılarına karşı ilgi duymak; kendilerinin ve arkadaşlarının el yazılarındaki bozuklukları görüp düzeltmek olarak belirlenmiştir.

Program'da *yazı* dersinin öteki derslerle ilgili olduğu, yazının kullanıldığı bütün çalışmaların özenilerek yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Yazı dersinin uygulama aşamaları detaylı bir şekilde verilerek el yazısında güzelliğin temel kurallara uymaktan doğacağı; *ancak yazının yazı alanına maksada ve anlama uygun dağıtılması, ritme ve ahenge uyulması hususlarına dikkat edilerek öğrencilerde yazı zevkinin gelişeceği* ifade edilmiştir. Ayrıca zamanla belirecek *kişisel üslubun el yazısına güzellik değeri veren en kuvvetli etmen olduğu*, her öğrencinin yazısında kişisel bir üslubun kendisini göstereceği, yazıda güzelliğin en coşkulu kaynağı olan *kişisel üsluba* karşı gelinmemesi ve onun korunması gerektiği belirtilmiştir. Bu Program'da yazı dersi ile ilgili hususlar her sınıf için açıklamalarıyla verilmiştir.

Program incelendiğinde 1. sınıfta ilk okuma ve yazmada öğrencilerin büyük ve küçük *dik temel harfleri* doğru ve güzel yazmalarının sağlanmasına, 2. sınıfta öğrencilere gerektiğince tablalı uçlar kullanılarak temel harflerle yazı çalışmaları yaptırılmasına fakat bu çalışmaların yazı derslerinin ağırlık merkezi olmamasına, *el yazısı* çalışmalarının daha üstün tutulmasına ve *bitişik yazıya* bir iki aylık bir çalışmadan sonra geçilmesine, bu yazı çalışmasının temel harflere çok benzeyen el yazısı harflerinden temel harflere az benzeyen el yazısı harflerine doğru dereceli bir sıra takip edilmesine ve bunun yalnız yazı için ayrılan ders saatlerinde yapılmasına, öteki derslerde yazı çalışmalarının temel harflerle olmasına dikkat çekildiği görülmüştür. Bununla birlikte 3. sınıfta da *bitişik dik el yazısı* üzerinde durularak yazıların daha işlek bir duruma gelmesi, 4. sınıfta *el yazısının* önceki sınıflara göre daha okunaklı, işlek ve güzel olmasına dikkat edilmesi, bu sınıfta yazının ağırlık merkezi el yazısı olmakla beraber büyük ve küçük temel harflerle öğrencilerin buluş kabiliyetlerini geliştirecek yazılar yazdırılması gerektiği ifade edilmiştir. Öğrencilere blok fikrinin verilmesi, istif üzerinde durulması gerektiği, tablalı uçlarla yapılacak yazı çalışmalarının yalnız el yazıları düzgün olan yetenekli öğrencilerle yaptırılması da vurgulanmıştır. 5. sınıfta öğrencilerin dik ve eğik

el yazısına karşı olan eğilim ve yeteneklerinin dikkate alınması ve öğrencilerin istedikleri yazı çeşidi üzerinde gelişmelerinin sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu sınıfta öğrencilerin öğrendikleri tüm yazı çeşitlerinden yararlanarak harf kompozisyonları, dergi, gazete, dosya ve koleksiyon başlıkları, trafik levhaları yazıları, kitap kapları, afiş ve güzel sözlerin tertipleri, zaman ve tarih şeritlerinin yaptırılması, bunların dikkatle takip ve kontrol edilmesi, eleştirilerek iyi ve kötü taraflarının belirlenmesi gerektiği açıklanmıştır.

• 1995 İlköğretim Okulu Programı

1995 İlköğretim Okulu Programı'nda *Yazı* dersinin içeriği, 1989 İlkokul Programı'ndakiyle aynıdır.

Program incelendiğinde *Yazı* dersinde kullanılacak kalem çeşitleri, *büyük ve küçük temel harfler, büyük ve küçük eğik temel harfler, dik ve eğik el yazısı, dekoratif yazı, yassı uçla temel harfler, yassı uçlarla el yazıları, eğik el yazısı ve klasik yazı örneklerinin olduğu* görülmüştür.

Tablo 10. 1995 İlköğretim Okulu Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
1995 İlköğretim Okulu Programı (17155)	Türkçe	12 saat	12 saat	12 saat	6 saat	6 saat	6 saat	6 saat	6 saat

Tablo 10'da görüldüğü üzere 1-3. sınıflarda on iki, 4-8. sınıflarda altısaat Türkçe dersi yer almaktadır.

• 1997 İlköğretim Okulu Programı

Program, 1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildiğinden 1-8. sınıfları kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. *1997 İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Programı* adıyla oluşturulan Program, 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'na ek olarak hazırlanmıştır. Program incelendiğinde her sınıf seviyesi için "amaç ve davranışlar, konular, yazı örnekleri, araç ve gereçler, işleniş, öğrenme/öğretme etkinlikleri, örnek ölçme soruları ve değerlendirme" bölümlerinin detaylı bir şekilde verildiği, her sınıf seviyesinde *Türkçe Yazı Dersi Programı Belirtke Tablosu'*nun yer aldığı görülmüştür.

Tablo 11. 1997 İlköğretim Okulu Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
1997 İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Programı (140)	Türkçe	12 saat	12 saat	12 saat	6 saat	6 saat	6 saat	6 saat	6 saat
	Yazı	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat

Tablo 11’de görüldüğü üzere 1-3. sınıflarda haftada on iki, 4-8. sınıflarda ise altışar saat olan Türkçe dersinin birer saati *Yazı* dersine ayrılmıştır. Program’da *bitişik eğik el yazısının* dersin amaçları arasına girdiği ve bu yazının ayrıntılı işlendiği, *Yazı* dersinde öğrencilerin düzgün, okunaklı, temiz ve seri yazma becerisi kazanacağı, güzel yazma becerisiyle öğrencilerin dikkatli, özenli, sabırlı olacağı, öğrencileri yaratıcı ve estetik düşünmeye sevk edeceği vurgulanmıştır. 1. sınıfta yazmaya çizgi çalışmalarıyla başlanacağı, daha sonra küçük ve büyük temel harflerle yazı çalışmaları yapılacağı, 2. sınıfta *bitişik eğik yazıya (eğik el yazısı)* geçileceği, birbirinin benzeri olan küçük ve büyük harflerin kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkesiyle verileceği, tümevarım ilkesi doğrultusunda önce harflerin öğretilceği, sol elini kullanan öğrencilerin dike yakın veya sola eğik yazabileceği belirtilmiştir. Ayrıca 3. sınıfta öğrencilerin *bitişik yazı* becerilerini istif ve blok çalışmaları yaparak geliştireceği, 4. sınıfta okunaklı bir şekilde imza atma becerisi kazanacağı, 5. sınıfta önceki sınıflarda yapılan çalışmalara devam edileceği vurgulanmıştır. Devamında 6. sınıfta tablalı uçlarla önce çizgi ve *dik temel küçük/büyük harfler, eğik temel küçük/büyük harfleri* yazma çalışmalarının sonra da blok yapma, dekoratif yazı, kompozisyon çalışmalarının yapılacağı, 7. sınıfta bir önceki sınıfta yapılan çalışmaların kesik uçlarla yapılacağı, bu uçlarla bezeme, marka, afiş, amblem yapılacağı, 8. sınıfta ise önceki sınıflarda öğrenilen çalışmaların yürütüleceği belirtilmiştir.

• 2002 İlköğretim Okulu Ders Programları

2002 yılında birbirinden farklı üç öğretim programı hazırlanmıştır. Öğretim programlarından 18849 sayılı Talim ve Terbiye Kurul Kararıyla kabul edilen 1. sınıfa, 18850 sayılı Talim ve Terbiye Kurul Kararıyla kabul edilen 2. sınıfa, 18851 sayılı Talim ve Terbiye Kurul Kararıyla kabul edilen 3. sınıfa yönelik hazırlanmış programdır.

Tablo 12. 2002 İlköğretim Okulu Ders Programları Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
2002 İlköğretim Okulu Ders Programları 1. Sınıf (18849)	Türkçe	12 saat	12 saat	12 saat	6 saat	6 saat	5 saat	5 saat	5 saat
2002 İlköğretim Okulu Ders Programları 2. Sınıf (18850)									
2002 İlköğretim Okulu Ders Programları 3. Sınıf (18851)	Yazı	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat	1 saat

Yazı Dersi Öğretim Programı, Tablo 12’de görüldüğü üzere Türkçe dersine ayrılan 12 ders saatinin bir saatinde *Yazıya* yer verilerek hazırlanmıştır.

2002 İlköğretim Okulu Ders Programları 1. Sınıf Programı incelendiğinde sadece *dik temel büyük ve küçük harflerin* öğretildiği, yazı örneklerinden *dik temel yazı* çizgi alıştırmaları, *dik temel yazı küçük/büyük harfler*, *dik temel yazı büyük harflerin* yapısı, *dik temel yazı* yazılış yönleri, *dik temel yazıda* harf ve kelime aralıkları ile ilköğretim 1. sınıflar için örnek yazı defteri sayfasının verildiği görülmüştür.

2002 İlköğretim Okulu Ders Programları 2. Sınıf Programı incelendiğinde öğretim yılının ilk yarısında küçük ve büyük temel harflerle yazı çalışmalarının yapılması, daha sonraki süreçte bitişik eğik yazı öğretimine zemin hazırlamak için eğik temel harflerin verilmesi, harflerin öğretiminde alfabetik sıraya değil kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkesine uyulması, yazıdaki 70° sağa eğimi kazandırmak için programda örneği verilen kılavuz kartonun kullanılacağı ifade edildiği görülmüştür. *Bitişik eğik yazıya* öğrenciler eğim alışkanlığı kazandıktan sonra ikinci yarıyıldan geçileceği belirtilmiştir. Ayrıca Program’da *eğik temel yazı küçük/büyük harfler*, *bitişik eğik yazı için alıştırma çalışmaları*, *bitişik eğik yazı büyük ve küçük harfler* ile bu harflerin yazılış bağlantı yönleri, örnek yazı sayfası, *eğik/ dik yazı* çalışmaları için kılavuz karton örnekleri verildiği görülmüştür.

2002 İlköğretim Okulu Ders Programları 3. Sınıf Programı’nda öğrencilerin bitişik yazı becerilerinin geliştirilerek bu becerilerin istif ve blok alanında kullanılmasının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Program’da ayrıca örnek yazı defteri sayfası, eğik yazı çalışmaları için kılavuz karton örneği, *bitişik eğik yazı için alıştırma çalışmaları*, *biti-*

şik eğik yazı büyük ve küçük harfleri ile yazılış ve bağlantı yönleri, blok yazı örneğinin verildiği görülmüştür.

4. Bitişik Eğik Yazının / Dik Temel Harflerle Yazının Yer Aldığı Öğretim Programlarında Yazı

Programlar incelendiğinde 2005, 2006, 2015 ve 2016 Türkçe dersi öğretim programlarında yazı öğretiminin Türkçe dersinin tamamında bitişik eğik yazı ile gerçekleştirildiği; 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında yazı öğretiminde *dik temel harf* yahut *bitişik eğik harflerin* kullanımının tercihe bırakıldığı; 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ise *bitişik eğik yazı* ile ilgili hususların tümüyle kaldırıldığı görülmüştür.

• 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)

2004 yılında taslak olarak hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2005 yılında son hâli verilerek uygulanmış ve 2009 yılında da güncellenmiştir.

Tablo 13. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar) (296)	Türkçe	8 saat	8 saat	8 saat	6 saat	6 saat

Tablo 13'te görüldüğü üzere 1-3. sınıflarda sekizer, 4 ve 5. sınıflarda altışar saat olarak uygulanan bu Program'da *Yazı* öğretimine 1. sınıftan itibaren bitişik eğik yazıyla başlanacağı ve bütün yazı çalışmalarının ilk kez *bitişik eğik yazı* harfleriyle yapılacağı belirtilmiştir. "Kılavuz çizgili yazı defteri örneği" ve "Kılavuz çizgili defter üzerinde bitişik eğik yazı harflerinin yazımı" örnek sayfalarına yer verilmiştir.

• 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı

Programda bitişik eğik yazı öğretimi, ilk okuma yazma öğretimiyle başlayıp ilk sınıflarda kazandırılacağından 6-8. sınıflarda bitişik eğik yazı için ayrı bir zaman dilimi ayrılmayacağı ancak öğrencilerin bütün derslerde bitişik eğik yazıyı işlek ve güzel kullanmalarına özen göstermeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Tablo 14. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf
2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı (331)	Türkçe	8 saat	6 saat	6 saat

Tablo 14'te görüldüğü üzere Türkçe dersi 6. sınıfta sekiz, 7 ve 8. sınıflarda altışar saat olarak verilmiştir.

- **2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı**

Program'ın Temel Yaklaşım başlığı altında “Yazı öğretimine birinci sınıftan itibaren bitişik eğik yazıyla başlanması ve bütün yazı çalışmalarının bitişik eğik yazı harfleriyle yapılması ve bütün sınıf seviyelerinde sürdürülmesi benimsenmiştir.” (MEB, 2015, 4) açıklaması yer almaktadır.

Tablo 15. 2015 Türkçe Dersi Öğretim (1-8. Sınıflar) Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı (71)	Türkçe	12 saat	12 saat	12 saat	6 saat	6 saat	6 saat	6 saat	6 saat

Tablo 15 incelendiğinde Türkçe dersinin 1-3. sınıflarda on ikişer, 4-8. sınıflarda altışar saat uygulandığı görülmektedir.

- **2017-2018 Türkçe Dersi Öğretim Programları**

“2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında ilk okuma yazma öğretimine ayrı bir önem verilmiş ve “Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi”nin benimsenmiştir. İlk okuma yazma öğretimi dik temel harf yahut birleşik eğik harflerle gerçekleştirilir.” (MEB, 2017, 12) ifadesi yer almaktadır. Programlarda bitişik eğik ve dik temel harflerin yapısal özellikleri ve geometrilerindeki ana unsurları farklı olduğundan her iki yazıda da yazma öncesi yapılacak düzenli çizgi çalışmalarının farklı olacağı, okuma yazma öğretimi süreci boyunca dört çizgi, üç aralıktan oluşan standart yazı defterinin kullanılacağı belirtilmiştir.

Tablo 16. 2017-2018 Türkçe Dersi Öğretim Programları (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar) Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar) (100)	Türkçe	10 saat	10 saat	8 saat	8 saat	6 saat	6 saat	5 saat	5 saat
Öğretim Programı	Ders	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8.Sınıflar) (44)	Yazı	-	-	1 saat	1 saat	-	-	-	-

Tablo 16'da görüldüğü üzere Türkçe dersi 1 ve 2. sınıfta onar, 3 ve 4. sınıfta sekizer, 5 ve 6. sınıfta altışar, 7 ve 8. sınıflarda beşer saat olarak verilmiştir. Türkçe dersinin haftada bir saatinin yazı çalışmalarına ayrıldığı bu programlarda 3 ve 4. sınıfta öğrencilerin seri ve işlek yazmaları, *kendilerine has* yazı biçimlerini kullanmaya teşvik edilmeleri, yazının kâğıt üzerinde diziliş ve yazılışına dikkat etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca *yazı* çalışmalarında öğrencilerin düzgün, temiz ve okunaklı yazılar yazması, harflerin aslı ve ilave unsurlarını kavraması, bunları yazılarında uygulaması ve yazıları ikinci şahıslar tarafından okunabilir şekilde yazma becerisi kazanmasının hedeflendiği görülmüştür.

Programlar incelendiğinde *yazı* çalışmalarını zevkli biçimde sürdürmek için çeşitli *resim, şekil, renk ve süslemeler* de yaptırılması, öğrenciler için örnek çalışmaların hazırlanması, bu çalışmaların öğrencilerin kopya etmelerinin sağlanması, yazılarının özenli ve düzenli yazmalarının vurgulandığı görülmüştür. Ayrıca programlarda *TTKB Dik Temel Harfler ve Birleşik Eğik Harfler*'in gösterildiği yazı örnekleri bulunmaktadır.

- **2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı**

Bu Program incelendiğinde 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programları (1-8. sınıflar) ile içeriklerinin aynı olduğu yalnız bu Program'da *bitişik eğik yazı* ile ilgili hususların kaldırılmış olduğu, *ilk okuma yazma öğretiminin trnaksız dik temel harflerle*

gerçekleştirileceği ifadesine yer verildiği, yazı örneği olarak TTKB *dik temel harflerin* yer aldığı görülmüştür.

5. Ortaokul Türkçe Öğretim Programlarında Yazı

Bu başlık altında 1930, 1931, 1938, 1949, 1951, 1962, 1970 ve 1995 tarihli ortaokul programlarında *yazı* ile ilgili hususlar incelenmiştir.

• 1930 Orta Mektep Müfredat Programı

Program incelendiğinde haftalık ders çizelgesinde *Elyazısı* dersinin olmasına rağmen Program'da bu derse ait bir içeriğin bulunmadığı, orta mekteplerde Türkçe derslerinin başlıca gayelerinden birinin *talebeyi yazı ile meramını ifadeye alıştırmak* olduğu, *bu amaç doğrultusunda talebinin okunaklı ve pişkin bir yazı yazmasının* istendiği ayrıca el yazısının türüne ilişkin bir açıklamanın Program'da yer almadığı görülmüştür.

Tablo 17. 1930 Orta Mektep Müfredat Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf
1930 Orta Mektep Müfredat Programı (5033)	Türkçe	7 saat	5 saat	4 saat
	Elyazısı	1 saat	1 saat	1 saat

Tablo 17'de görüldüğü üzere Türkçe dersi 1. sınıfta yedi, 2. sınıfta beş ve 3. sınıfta dört saat; Elyazısı dersi ise birer saattir.

• 1931 Orta Mektep Müfredat Programı

Program incelendiğinde Orta Mektep Müfredat Programı ve Muallim Mektepleri olmak üzere iki okul türü olduğu ve her ikisi için farklı haftalık ders çizelgesinin hazırlandığı görülmüştür.

Tablo 18. 1931 Orta Mektep Müfredat Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf
1931 Orta Mektep Müfredat Programı (5032)	Türkçe	6 saat	5 saat	4 saat
	Elyazısı	1 saat	1 saat	1 saat
1931 Orta Mektep Müfredat Programı (5032) Muallim Mektepleri	Türkçe	6 saat	5 saat	-
	Elyazısı	1 saat	1 saat	-

Tablo 18'de görüldüğü üzere Orta Mekteplerde Türkçe dersi 1. sınıfta altı, 2. sınıfta beş ve 3. sınıfta dört saat; *Elyazısı* dersi ise birer saattir. Program'da Muallim Mekteplerinde beş sınıf olduğu, Türkçe ders saatinin 1. sınıflarda altı, 2. sınıflarda beş saat ve *Elyazısı* dersinin birer saat olduğu, Muallim Mekteplerinin 3-5. sınıflarında Türkçe dersi yerine Edebiyat dersinin okutulduğu görülmüştür.

Program incelendiğinde ayrıca haftalık ders çizelgesinde *Elyazısı* dersinin olmasına rağmen Program'da bu derse ait bir içeriğin bulunmadığı görülmüştür.

• 1938 Orta Okul Programı

Program incelendiğinde erkek, kız ve muhtelit ortaokullar için ayrı ayrı hazırlanmış haftalık ders çizelgelerinin yanı sıra çifte öğretim uygulayan erkek ve kız ortaokulları ile çifte öğretim uygulayan muhtelit ortaokullara göre hazırlanmış haftalık ders çizelgelerinin olduğu ayrıca haftalık ders çizelgesinde *Elyazısı* dersinin olmasına rağmen Program'da bu derse ait bir içeriğin bulunmadığı görülmüştür.

Tablo 19. 1938 Orta Okul Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf
1938 Orta Okul Programı (5034)	Türkçe	6 saat (Erkek) 5 saat (Kız)	4 saat (Erkek-Kız)	4 saat (Erkek-Kız)
	Elyazısı	2 saat (Erkek-Kız)	-	-

Tablo 19'da görüldüğü üzere 1. sınıfta Türkçe dersi erkek öğrenciler için altı, kız öğrenciler için beş saat; 2 ve 3. sınıflarda erkek ve kız öğrenciler için dörder saat olduğu, *Elyazısı* dersi ise sadece 1. sınıfta erkek ve kız öğrenciler için ikişer saattir.

• 1949, 1951, 1962 ve 1970 Ortaokul Programları

Bu Programlar incelendiğinde yazı ders içeriklerinin ve haftalık ders çizelgesinde Türkçe ders saatlerinin aynı olduğu görülmüştür. Programlarda öğrencilerin ilkokulda öğrendikleri el yazısını daha işlek, daha okunaklı, daha süratli ve daha güzel bir hâle getirmek; el yazısı yanında bir sanat bölümü olan güzel yazıya da yer vermek, ilkokulda başlanan sanat yazısını geliştirmek ve çeşitlendirmek Yazı dersinin amaçları olarak ifade edilmiştir.

Programlar incelendiğinde haftalık ders çizelgesinde *Elyazısı* dersine ayrılmış bir zamanın belirtilmemiş olmasına rağmen çizelge altındaki açıklamalarda 1. sınıfta Türkçe ders saatinin 1 saati Yazı dersine ayrıldığı, 2. sınıfta Yazı dersinin Türkçe ve resim dersi öğretmenlerinin işbirliğiyle serbest çalışma saatlerinden faydalanılarak idare edileceği, bilhassa yazıları düzgün olmayan öğrenciler üzerinde durulacağı, yazıları düzgün olmayan öğrencilerle 3. sınıfta da aynı şekilde ilgilenileceği ifadesinin yer aldığı, görülmüştür.

Tablo 20. 1949 Orta Okul Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf
1949 Orta Okul Programı (1197)	Türkçe	6 saat	4 saat	4 saat
1951 Orta Okul Programı (8057)				
1962 Ortaokul Programı (7061)	Elyazısı	1 saat	-	-
1970 Ortaokul Programı (8977)				

Tablo 20’de görüldüğü üzere Türkçe dersi 1. sınıfta altı, 2. sınıfta dört ve 3. sınıfta dört saatir.

Programlarda yazının *sözüün zaman ve mekân içinde yayılmasını sağlayan tek araç* olarak tanımlandığı, *yazıda zamanla beliren şahsi üslubun el yazısına güzellik değeri veren en kuvvetli etmen* olduğu belirtilmiştir.

Programlarda 1. sınıfta ilköğretimde öğrenilen el yazısının (eğik veya dik) gelişmesine ve güzelleşmesine çalışılacağı, el yazısının yanında sanat yazılarına ve dekoratif yazılara yer verileceği, dekoratif yazılarda yazılacak metne ve yazı alanına göre harflerin daha dar veya geniş, yüksek veya alçak, dik veya meyilli yazılabileceği, 2. sınıfta dik, eğik ve bitişik el yazılarının kesik uçlarla yazdırılacağı ve buradan kursif yazılara geçileceği, fırça, cetvel, pergel, çizgi kalemi ve şablon kullanılarak afiş ve tabela yazılarının yazılabileceği belirtilmiştir.

Programlar incelendiğinde *Yazı* dersinde kullanılacak araç ve gereçlerin adları ve görselleri, temel harfler, bitişik/dik yazı, eğik temel harfler, bitişik eğik yazı, eğik el yazısı, eğik el yazısında bitişimler, redis ucu ile dekoratif yazılar, reklam yazılar, yassı uçla temel harfler, yassı uçlarla el yazıları eğik el yazısı ve klasik yazı örneklerinin olduğu görülmüştür.

- **1995 Ortaokul Programı (İlköğretim II. Kademe)**

Program incelendiğinde *Yazı* dersinin başında “*Yazı dersinin programları yeniden düzenleninceye kadar eski programlar, sınıf ve Türkçe öğretmenlerince amacına ve yöntemine uygun olarak, öğrencilere, işlek (okunaklı, çabuk yazılabilen, güzel ve kişisel özellikleri olan) bir yazıyla yazma alışkanlığı kazandırılacak biçimde yürütülmelidir.*” ifadesinin yer aldığı, *Yazı* dersi amaç ve açıklamalarının 1949 Orta Okul Programı’ndakiyle aynı olduğu görülmüştür.

Tablo 21. 1995 Ortaokul Programı (İlköğretim II. Kademe) Haftalık Ders Çizelgesi

Öğretim Programı	Ders	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf
1995 Ortaokul Programı (İlköğretim II. Kademe) (17153)	Türkçe	5	5	5

Tablo 21 incelendiğinde Türkçe dersinin ortaokul 1, 2 ve 3. sınıflarda beşer saat olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Duygularımızı, düşüncelerimizi ve deneyimlerimizi belirli bir kurala göre ifade ettiğimizde Arcagök vd.'nin (2017) de belirttiği üzere yazma olayını gerçekleştirmiş oluruz. Sarıyıldız'ın 2013'teki araştırmasına göre bilimsel gelişmelerden dolayı insanların düşünme biçimlerindeki somuttan soyuta doğru gerçekleşen evrilmenin etkisi yazının oluşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Kişinin karakterini yansıtan ve her insanın kendine özgü olan yazı insanların duygularını, düşüncelerini kısacası yaşamını anlatmasının en etkili yollarından biridir. Bu nedenle "yazı"nın Türk Eğitim Sistemi'ndeki yerini belirlemek bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. Bunun için en etkili yollardan biri olan öğretim programlarının tarihsel süreç içindeki gelişimi incelenmiştir. 1924 yılından itibaren 2019 yılına kadar Türkçe dersi öğretim programları karşılaştırılarak öğretim programlarında "Yazı" ile ilgili hususlar Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olma, yazı dersinin Türkçe ders saatinden bağımsız olması, yazı dersinin Türkçe ders saati içinde verilmesi, bitişik eğik yazı veya dik temel harflerin yer aldığı öğretim programları ve ortaokul Türkçe öğretim programları olmak üzere beş başlık altında ele alınmıştır.

Yapılan inceleme sonucunda;

- 1924, 1925, 1927 tarihli öğretim programlarının Osmanlı Türkçesiyle yazıldığı, kız ve erkek öğrenciler için yazı dersine ilişkin farklı saat uygulamalarının olduğu görülmüştür.
- 1936, 1948, 1956, 1957, 1958, 10-960, 1961 programlarında yazı dersinin Türkçe dersinden bağımsız ayrı bir saat olarak uygulandığı, bitişik yazı ile kitap yazısı arasındaki seçimin öğrencilere bırakıldığı, şahsi el yazısına sahip olma konusunun vurgulandığı, davetname, levha, harita gibi dekoratif yazıların ele alındığı, çeşitli yazı örneklerine yer verildiği görülmüştür. 1948 Programı'nda ilkokullar ile köy ilkokulları için farklı saat uygulamalarının yapıldığı, 1930 Programı'nda yer alan meşk defteri uygulamasının 1948 Programı'nda kaldırıldığı görülmüştür. 1956 Programı'nda 4 ve 5. sınıflarda Türkçe derslerinin birer saatinin *Din Bilgisi* dersi alacak öğrenciler için ayrıldığı görülmüştür.
- 1930, 1968, 1969, 1971, 1981, 1989, 1995, 1997 ve 2002 öğretim programlarında Yazı dersi Türkçe ders saatleri içinde okutulan bir ders olarak yer almıştır. 1930 Programı'nda yazı yazarken dikkat edilecek hususlara ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Yazı dersinin Türkçe ders saatleri içinde okutulduğu, 1968, 1969 ve 1971 programlarında önceki programlardan farklı olarak *normal ve çift öğretim yapan ilkokullar, uzun ve kısa günler için ayrıca oluşturulmuş Haftalık Ders Sürelerini Gösterir Çizelge*'nin yer aldığı görülmektedir. Süreler dakika üzerinden gösterilmiştir. 1981 Programı ilköğretim ku-

rumlarının tamamı düşünülerek hazırlanan ilk programdır. Program’da 1-5. sınıflar için ayrı, 6-8. sınıflar için ayrı programların birbirini tamamlar nitelikte hazırlandığı görülmektedir. 1989 İlkokul Programı’nda “İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı Genel Amaçları” başlığı ilk kez kullanılmıştır. 2002 yılında birbirinden farklı üç öğretim programı hazırlanmıştır. Türkçe dersine ayrılan 12 ders saatinin bir saatinde *Yazıya* yer verilerek hazırlanmıştır.

- Programlar incelendiğinde 2005, 2006, 2015 ve 2016 Türkçe dersi öğretim programlarında yazı öğretiminin Türkçe dersinin tamamında bitişik eğik yazı ile gerçekleştirildiği; 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında yazı öğretiminde *dik temel harf* yahut *bitişik eğik* harflerin kullanımının tercihe bırakıldığı; 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ise *bitişik eğik* yazı ile ilgili hususların tümüyle kaldırıldığı görülmüştür.

- Ortaokul programları incelendiğinde ise 1930, 1931, 1938 programlarında haftalık ders çizelgesinde *Elyazısı* dersinin olmasına rağmen, bu derse ait bir içeriğin bulunmadığı görülmüştür. 1949, 1951, 1962 ve 1970 ortaokul programları incelendiğinde yazı ders içeriklerinin ve haftalık ders çizelgesinde Türkçe ders saatlerinin aynı olduğu görülmüştür.

- Elde edilen bu sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde yazı dersinin Türkçe dersinden ayrı veya birlikte olmasına bakılmaksızın bütün öğretim programlarında yazıya ayrı bir önem verildiği görülmektedir. Ders saati süreleri tarihsel süreç içinde azalmış olmakla birlikte bunun sebebine ayrıntılı olarak ulaşılamamıştır. Bu nedenle bundan sonra yapılacak öğretim programı geliştirme çalışmalarının bilimsel araştırma sonuçları ile birlikte yayınlanmasının uygun olacağı düşünülmekte ve böylece programlara yönelik yapılan değişikliklerin gerekçelerinin tarihsel bir belge niteliğine sahip olması önerilmektedir.

- Tarihsel süreç içinde günümüze doğru geldikçe programlardaki yazıya ilişkin açıklamaların daha çok teknik bilgi niteliği taşıdığı görülmüştür. Bireylerin estetik duyarlılığının şekillenmesinde önemli katkıları olan yazma için öğrencilerin okunaklı, süratli, işlek ve güzel bir *el yazısı* kazanmalarını; yazarken doğru durmaya, temizliğe ve düzenli olmaya alışmalarını; güzelliklere ve sanat yazılarına karşı ilgi duymalarını; kendilerinin ve arkadaşlarının el yazılarındaki bozuklukları görüp düzeltmelerini sağlayıcı açıklamalara bundan sonra yapılacak öğretim programı geliştirme çalışmalarında ayrı bir yer verilmelidir.

- Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yazı ile ilgili hususların yer almasının önemi kadar bu Program’ın ülke çapında her sınıf seviyesinde etkili bir biçimde uygulanabilmesi de önemlidir. Bundan dolayı yazı dersi uygulamalarının diğer dersleri de kapsayacak şekilde 1-8. sınıf düzeylerindeki uygulamasına yönelik araştırmalar da yapılmalıdır.

Diğer taraftan alanyazın tarandığında *yazı* ile ilgili hususlar hakkında Türk eğitim Sistemi ve öğretim programlarında yapılan araştırmalara rastlanılmış olmakla birlikte 1924'ten 2019'a kadar uygulanmış olan öğretim programlarında *yazı* ile ilgili hususların bütüncül ve sarmal bir şekilde incelendiği araştırmalara rastlanılamamıştır. Çalışmanın bu yönüyle alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen sonuçların ve önerilerin Millî Eğitim Bakanlığının 23 Ekim 2018 tarihinde kamuoyu ile paylaştığı "2023 Eğitim Vizyon Belgesi"nde yer alan ve dil öğretimi ile ilgili konularda yapılacak Millî Eğitim Bakanlığı çalışmalarına özellikle de Türkçe Dersi Öğretim Programı'na yönelik çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Kaynakça

- ALACAPINAR, F. G., SÖNMEZ, V. (2011), Örneklandırılmış Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ALTUNBAY, M. (2018), Yazı Yazma Teknikleri Dersinin Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazı Yazma Becerisine Etkisi, Ankara: *Millî Eğitim Dergisi*, 47 (217), 57-76.
- ARCAGÖK, S., KOBAK, G., DEMİR, M. K., ŞAHİN, Ç. (2017), Dik Temel Yazı ve Bitişik Eğik Yazı Kullanımına Yönelik Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 861-879.
- ARSLAN, D., ILGIN, H. (2010), Öğretmen ve Öğrencilerin Bitişik Eğik Yazı ile İlgili Görüşleri, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (2), 69-92.
- BALTACIOĞLU, İ. H. (1954), Grafoloji Konusu, Metodu, Prensipleri, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 12, 133-138.
- DUMAN, B. (2004), İlköğretim Türkçe Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi (Konya ve Muğla Örneklerinin Karşılaştırılması), *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 85-108.
- DURAN, E., AKYOL, H.(2010), Bitişik Eğik Yazı Öğretimi Çalışmalarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 817-838.
- DURAN, E. (2011), Bitişik Eğik Yazı Harflerinin Yazım Şekillerine İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 55-69.
- GÜNEŞ, F. (2006), Niçin Bitişik Eğik Yazı?, *MEB Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı: 71,17- 19.
- MADEN, S. (2011), İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Yaz(ı)ma Eğitimine Yönelik Düşünceleri ve Yazının Usûl-i Tedrisi, *Turkish Studies*, 6/1, 1527-1542.
- MELANLIOĞLU, D. (2008), Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları *Eğitim ve Bilim*, 33(150), s. 64-73.
- MEB (1924), İlk Mektepler Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 11000, İstanbul: Matbaa-ı Amire.
- MEB (1924), İlk Mekteplerin Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 5008, İstanbul: Matbaa-ı Amire.

- MEB (1925), İlk Mekteplerin Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 4612, İstanbul: Matbaa-ı Amire.
- MEB (1926), İlk Mekteplerin Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 4702, İstanbul: Millî Matbaa.
- MEB (1927), İlk Mektepler Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 5009, İstanbul: Devlet Matbaası.
- MEB (1930), İlkmekepe Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 4170, İstanbul: Devlet Matbaası.
- MEB (1936), İlkokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 6047, İstanbul: Devlet Basımevi.
- MEB (1948), İlk Okul Programı, Kurul Karar Sayısı: 4582, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1956), İlkokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 4584, İstanbul: Maarif Basımevi.
- MEB (1957), İlk Okul Programı, Kurul Karar Sayısı: 4585, İstanbul: Maarif Basımevi.
- MEB (1958), İlk Okul Programı, Kurul Karar Sayısı: 4586, İstanbul: Maarif Basımevi.
- MEB (1960), İlk Okul Programı, Kurul Karar Sayısı: 4588, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1961), İlkokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 6706, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1968), İlkokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 8914, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1969), İlkokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 8915, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1971), İlkokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 11343, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1981), Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, Kurul Karar Sayısı: 172, *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2098, 327-356
- MEB (1989), İlkokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 14629, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1995), İlköğretim Okulu Programı, Kurul Karar Sayısı: 17155, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1997), İlköğretim Okulu Programı, Kurul Karar Sayısı: 18021, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1997), İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Programı, Kurul Karar Sayısı: 140, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2002), İlköğretim Okulu Ders Programları 1. Sınıf, Kurul Karar Sayısı: 18849, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (2002), İlköğretim Okulu Ders Programları 2. Sınıf, Kurul Karar Sayısı: 18850, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (2002), İlköğretim Okulu Ders Programları 3. Sınıf, Kurul Karar Sayısı: 18851, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1995), İlköğretim Okulu II. Kademe Programı, Kurul Karar Sayısı: 17153, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2005), İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5.Sınıflar), Kurul Karar Sayısı: 296, Ankara: MEB Yayınları.

1924'ten Günümüze Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Yazı

- MEB (2006), İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı, Kurul Karar Sayısı: 331, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2015), Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı, Kurul Karar Sayısı: 71, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2017), Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar), Kurul Karar Sayısı: 100, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2018), Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar), Kurul Karar Sayısı: 44, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2019), Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar), Kurul Karar Sayısı: 9, Erişim Adresi: <http://mufredat.meb.gov.tr>, Erişim tarihi: 09 Aralık 2019.
- MEB (1930), Orta Mektep Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 5033, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1931), Orta Mektep Müfredat Programı, Kurul Karar Sayısı: 5032, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1938), Orta Okul Programı, Kurul Karar Sayısı: 5034, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1949), Orta Okul Programı, Kurul Karar Sayısı: 1197, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1951), Orta Okul Programı, Kurul Karar Sayısı: 8057, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1962), Ortaokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 7061, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (1970), Ortaokul Programı, Kurul Karar Sayısı: 8977, Ankara: MEB Yayınları.
- ÖZENÇ, E. G. (2018), 2015 ile 2017 İlkokul Türkçe Öğretim Programının Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi, *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 38-50.
- ÖZKARA, Y. (2007), *6+1 Analitik Yazma ve Değerlendirme Modelinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Hikâye Edici Metin Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SARIKAVAK, N. K. (2017), Yazı Öğretimi ve TTKB Dik Temel Abece, *Social Science Studies*, 5(10), 242-292.
- SARIYILDIZ, A. (2013), El Yazısı Bilimi (Grafoloji)'nin Türkçe Eğitimi Açısından Önemi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ağustos 2013, 17(2), 83-88.
- SENNE, L., JAMÍN, C., HERTZ, H. (1981), *Yazı ve Karakter*, İstanbul: Altınköprü Yayınları.
- TOK, T. N., SARICA, H. (2017), Sınıf Öğretmenlerinin Bitişik Eğik Yazı Uygulamasına İlişkin Görüşleri, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 27, 352-363.
- Türk Dil Kurumu (2019), Büyük Türkçe Sözlük.
- Erişim Adresi: <http://www.tdk.gov.tr>, Erişim tarihi: 15 Eylül 2019.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.